

A gyerek készül a jövőre

Képernyő

Amióta szegedi pszichiáterek is megkezdtek a külföldi típusú tévéműsorok hatásának vizsgálatát, első sorban a agresszióhoz mintákat kínáló krimikét, és elolvastam néhány tanulmányukat — harcaim meggyapordtak. A családi tűzfészek leginkább a krimis napokon áll elő. En azt mondom: nem. Ők — mármint gyerekek — azt mondják: de igen, mert a többiek is, és akkor mit csinálunk, amikor az osztály megbeszéli, különben sem vagyunk már dedósok, és: „azt akarod, hogy elmenjek a Pistikéhez videózni?”

Nem, nem akarom, mert bár nem vagyok a videó ellensége, sőt, azt szeretném, ha nemcsak „a Pistikének”, hanem másoknak, sokaknak is lenne hamarabb megérkezne az idő, amikor mindannyian rájövünk, hogy unjuk az egykaptafát szexfilmben, kommandóban, karatében, Drakulában. Am ez az idő még nem jött el, és én nem akarom, hogy a gyerekek „a Pistikénél” olyasmiket lássanak, amikre éretlenek, életkoruknál fogva nem érthetik, és így meg sem unhatják. Viszont megzavarodnak tőle.

Jelenleg tehát az történik, hogy az esti tévés üggyében folytatott harc kimenetele mindig az aznapi, aktuális erőviszonyok függvénye. Ha nem vagyok „annyira fáradt”, bírom türelemmel, évekkel, s a szerény „dugi könyvei” között „váratlanul” megtalálom valami számukra vonzó — nyertem. Készülhetek a következő csatára.

Ha viszont... Nos, akkor nézik. Én is nézem, ugrásra készen, hogy a sűrű kérdésekre meg tudjak felelni, mentve a menthetőt, szépítve a rútát, érthetővé tenni az érthetlent, a kitalációra fogni, amit csak lehet. Kedvetlenül, mert tudom, olyan ez, mint amikor a farkasmeze miatt féltelmével küzdő kisgyerekek „bizonyítékot” próbál produkálni a szülője. Nincs itt a farkas, mondja, oda viszi a gyereket, nézzén csak be a szekrény mögé, ugye, hogy nincs ott! Ebből aztán a gyerek rögtön tudja: ott lehetne! És fél. Magyarázhatom: tudjátok, a film úgy készül, hogy valaki kitalál valamit, leírja, elviszi a rendezőnek, az megkéri a színészeket, hogy csináljanak úgy, mintha... Magyarázom, és látom: nem hiszik.

A mozgó kép — mint a mágnes. A televízió nőtt gyerekek napi tévés „betevőjük” nélkül rosszul érzik magukat. És melyik szülőnek van manapság elég ereje, türelme, kitartása, következetessége, befolyása, tekintélye, intelligenciája, ötlete — az esti csatanyerésekhez?

Mégiscsak érdemes harcolni — gondoltam, mikor a nagyobbik előállt: jó, jó, nem néz krimi, „felölt filmet”. Viszont a híradóra, meg a Hétre igényt tart, neki is tudni kell, mi történik a nagyvilágban, meg itthon — tette hozzá, s föl szabadultságomnak vége

volt. Valóságunk egy az egyben közvetített brutalitását még csak nem is kozmetikázhatom, nem mondhatom majd, mese ez, gyermek...

Mi ez? — kiáltott föl a gyermek éles fejhagyon, most vasárnap este. A képen vele egykorú, sötét bőrű, jóképű, göndör fiúk a nyakuknál fogva csirkéket vagdosztak a földhöz, majd a szájukhoz kapták a nyakakat, marcangolták, a vadászok sem tesznek ilyet áldozatukkal, a gyerekek arca vérfoltos lett, a csirkék ollak beleragadtak a vérbe, a kamera elidőzött a képen, mi ez, ordított a gyerekek, ki kéne kapcsolni, villant az agyamba, de tehetetlen voltam, bémúlt. A riportert megértőn, már-már kedélyesen szavalt, lám, ilyen elszántak ezek a gyerekek; interjúvált egy kislánnyal: 13 évesek, készülnek a veszélyre, a támadásokra, „egyszóval a jövőre”. A mindennapos készülődést most ünnepélyesen demonstrálják, mert évfordulója van az amerikai támadásnak, melynek gyerekek is áldozatul estek. Mi ez, üvölt a gyerekek, s én sápadtan, szótlanul, tehetetlenül nézem a döbbenetet, a féltelmét, a szenvedését.

Micsoda jövőre készülnek a mi békénkben a gyerekeink? Miért kell azoknak ott, Líbiában foggal cefatokra szedni az eleven? S mert itt a képük, velük — nekünk? Miért kell ezt (a mi riporterünkkel!) jóváhagyni, már-már helyeselni? A gyerek sikítva kérdez. Magyarázat nincs. A gyerekek készül a jövőre!

Sulyok Erzsébet

Megkezdődött az operafesztivál

Papp Gyula, Szeged tanácselnöke nyitotta meg tegnap este a magyar operajátszó színházak negyedik találkozóját a nagyszínházban. Kifejezte örömét, hogy a felújított épületben, méltó keretek között fogadhatja a vendéglátó szegedi társulat a seregszemle résztvevőit; s reményét, hogy a fesztivál segít a figyelem középpontjába állítani operakultúránk értékeit, és hozzájárulhat a műfaj népszerűsítéséhez, az operajátszás helyzetének és új útjainak meghatározásához.

Szokolay Sándor Várnász című operájának előadása, a szegedi társulat produkciója nyitotta tegnap az egyhetes sorozatot — vastapsot kapott.

A fesztivál tervezett programja időközben bővült, bár nem előadásokkal. Tegnap délután a Várnász szerzője bensőséges találkozóhoz vett részt, itt, és a környéken élő volt iskolatársaival beszélgetett; ma délelőtt pedig Oberfrank Géza, a szegedi főzeneigazgató kezdeményezésére a nem budapesti operatársulatok vezetői tartanak megbeszélést arról, miként segíthetnek egymás munkáját — színvonalas művészeti

produkciók létrehozása céljából.

Ma este a Népszínház társulatáé a színpad (Offenbach: A párizsi élet), holnap, szerdán a Szegeden nagy érdeklődéssel várt győri Carment láthatjuk. A várakozásnak okai vannak. Résszint: a színházbarátok, ha meglátják Szegeden Bor Józsefet, vagy Csala Benedeket, még mindig azt mondják, „hazajött”. Pedig Bor, a győri színház igazgatója tulajdonképpen csak két évig volt az itteni színház tagja (ám az is igaz, sok nyáron „itthon volt” a szakszervezeti néptáncfalózkodók rendezőjeként). Csala Benedek már jóval hosszabb ideig

dolgozott a szegedi színházban, Vaszy Viktor irányításával lett karmester. De hát mindez azelőtt volt, hogy ő ott, Győrben, meghonosították az operajátszást. A várakozás — másrészt — azért érthető, mert az ország legfiatalabb operaegyüttesének eddigi legnagyobb, önálló vállalkozásáról van szó, melynek visszhangos sikere volt. A bemutató még „külső segítséggel” zajlott. Gyimesi Kálmán vendégeskedett Győrben, Escamilló szolamát énekelt. A címszereplő akkor is, most is Tas Ildikó, szintén „szegedi”, Berdál- és Sinkó-tanítvány, 1970-től 77-ig itt énekelt tag, majd szólista, aztán Debrecenben magánénekes, ahonnan a Carmen miatt „csábult” a Kisfaludy Színházhoz, tavaly. Don José: Györgyi József, Escamilló: Bede Fazekas Csaba, Micaela: Bellai Eszter. Bizet operáját rendezte: Bor József Jászai-díjas, vezényel: Csala Benedek.

S. E.

Oktatástechnikai konferencia

Chaos jelenségek

Az úgynevezett chaos jelenségek — tehát a természeti és társadalmi folyamatok hirtelen, látszólag megmagyarázhatatlan változásai — oktatásának lehetőségeivel és módszereivel foglalkozó nemzetközi tanácskozás kezdődött hétfőn Csongrádon. Az Eötvös Lóránd Tudományegyetem és az Országos Oktatástechnikai Központ szervezésében, az UNESCO szakmai támogatásával tartott rendezvény az első ilyen témájú a világon, s rendkívül nagy nemzetközi érdeklődést váltott ki a természettudományokkal foglalkozó kutatók és oktatók körében: 40 ország szakemberei vesznek részt a munkájában.

A tanácskozást Lenard Jossen, a Nemzetközi Fizikai Unió oktatási bizottságának elnöke és Marx György akadémikus nyitotta meg.

Az új elmélet lényegével, jelentőségével kapcsolatban Marx György akadémikus többek között elmondotta, hogy a chaos jelenséget a meteorológusok fedezték fel. Őket gyakran bírálják amiatt, hogy az előrejelzéseik esetenként nem válnak be. Érthető módon új, jobb módszereket próbáltak, s próbálnak keresni. Mikor a levegő mozgástörvényeinek ilyen célú tanulmányozásába a számítógépet is bekapcsolták, s így olyan rendkívül sok adat matematikai feldolgozására nyílt lehetőségük, mint még soha, akkor egy egészen új jelenségre derült fény. Új kellett jön-

niük, hogy kritikus időjárási helyzetekben — például frontok esetében — a légkör egyáltalán nem úgy viselkedik mint azt akár a legképzettebb szakember is gondolta, hanem váratlan változásokat mutat. Ebben az esetben, és később sok más területen is, az bizonyosodott be, hogy ha a természeti, vagy gazdasági rendszerek valamilyen jellemző menüisége túl nagy mértékben változik, akkor bizonyos esetekben a rendszer visszahat önmagára, ingadozni kezd, és a hagyományos, úgynevezett lineáris módszerekkel gyakorlatilag kiszámíthatatlanná válik. Ilyen jelenség játszódik le például katasztrófák esetén, de hasonló történhetett az élet kialakulásánál is. A je-

lenség megismerésében a számítógépek hozták a döntő fordulatot és az ebből következő szemlélet változást. Korábban azt tartottuk, egy rendszer mindig olyan irányba megy tovább, amilyen irányba meglöki, illetve kimozdítja. Ez a lineáris elképzelés.

Emellett azonban tudomásul kell vennünk, hogy ez nem mindig így történik, hanem léteznek az említett chaos jelenségek is. Ezek hátterit, törvényeit, tárgyalási módjait az utóbbi évtizedben részben már feltárták a tudósok. A számítógépek széles körű elterjedése, használata megteremtette a lehetőségét annak, hogy e korszerű ismeretek most már beépüljenek az oktatásba is. A világ minden tájáról hazánkba érkezett kutatók, tanárok éppen erről, a lehetséges oktatási módszerekről tárgyalnak, vitatkoznak.

Mennyi is?

Mármint azon évek száma, amelyet a JATE—Olajbányász Bálint Sándor Tánc-együttese számlál. Még most se, amikor összegyűlték, akik valaha is itt táncoltak, szóval még most se sikerült hitelt érdemlően kideríteni, mikor alakult az együttes. 35, 37 vagy 40 éve? A múlt hétvégi találkozó, ahol legálabb kétszáz volt táncos, zenész gyűlt össze az Auditorium Maximumban, kisebb vita alakult ki a kezdetekről. Több generáció hitte magát alapítónak, de mindig jelentkezett valaki más, hogy az nem lehet, hisz ő már korábban is itt roptat. Abban maradtunk, hogy dokumentumok híján nem mondunk évszámot, megelégszünk azzal, hogy az együttes tisztas felnőtt-korú.

Az együttes tagjaként nagyon jó volt végigélni ezt a napot, de a krónikásnak bizony ártott a homály, amely szemet ellepte a régi élmények felidézésekor... A „Maximumban”, ahogy ezt magunk között hívjuk nagy paraván várta a régi fényképeket, táncos relikviákat. Meg is telt a fal. Az egyik fotón Lipták Mariék menet-tánc Greifswald utcáin, a másikon Link Márták Turkuban, itt Kevelek kottája, amott embergyűrű, közepén az egyik emlékkönyv. A legutóbb ezt sóhajtják: milyen vékony voltam... Nagy a nyüzsgés, zsongás, lassan kialakulnak a csoportok. Ez itt a „hatvanas évek eleje”-csoport, ott a „hatvanas évek vége”, amott egy ké-

sőbb generációé. A mostaniak sűrűn, forognak, képmagnót kezelnek, bemutatták a maguk varrta ruhákat, szervezik a délutáni műsort. Aki kedvet és erőt érez magában máris neki-vetközhet (-öltözhet) és próbálhatja a rég nem táncolt táncokat, földézheti a rég nem énekelt népdalokat.

Aztán az ünnepi program: Kocsodi András rektorhelyettes köszöntője után először a legfiatalabbak, a 8—12 éves kislányok, kislányok táncoltak, majd a mai nagycsoport mutatja be repertoárjának legszebb táncait. Óriási ováció fogadott minden számot. Azt hittük, a hangulatot már nem lehet fokozni, pedig dehogyan! Eztán jöttek a sebtiben föl-idézett régi számok: a „közel-múlt” táncosai hejszát, a „félmúlt” időszak tagjaisárákai karikázott, a „nemrégiek” sváb táncot, a „multkoraiak” tardonai karikázót, az „iméntiek” mezősegi lakodalmast táncoltak. Torokszorító a boldogság a nézőtérén is, a színpadon is. Lám, mi kell az örömhöz: néhány levél, egy nagy terem, s ennyi egymást tisztelő szerető ember — közösség!

Elnéztem őket, majd mindegyik családotól volt itt, a feleség is, a férj is táncolt valaha. Ebben az együttesben találkoztak... Gyerekeik közül néhányan már itt táncolnak. A következő találkozót tán már ők szervezik...

Simoncsics János

Rádiófigyelő

Bár lapunk címében sem a hét, sem a 7 nem szerepel, már-már irigyljük a szellemes rovatneveket, hogy tesszem azt hétről hétre, a hét embere meg hetedhét országából. Erre a mintára választjuk meg most, egészen eredeti ötlet gyanánt a hét témáját. Egyébként nem is nagyon kell választani, adja magát, miről hallottunk leg-többet a rádióban és a televízióban. Helyesebben, mire figyeltünk leginkább. Az elmúlt hétre mindjárt kettő is jutott. Az első: Dominó. Majd egyórás ováció koszorúta vendégfellépését, az Erkel színházbeli előadást visszhangozták az Új zenei újságtól a Harminc perc alatt a Föld körül című nemzetközi magazinig. Utóbbi alapján sejthető, ha nekünk örökké emlékeztetés, felemelő élmény volt is Plácido Domingo makulátlan művészi teljesítménye előben, az énekesről ugyanez fordítva nehezebben képzelhető, mármint, hogy felejt-hetetlen állomás volna pályáján fővárosunk. Legfeljebb bemelegítésnek tekint-hette, hiszen szintén Radamast „hasítja” majd májusban, az egyiptomi Aida-szuperprodukción. Negyven-ezer operabarátot vár Luxorbába a szervező, egy utazási ügynökség tulajdonosa. Kizárólag jómódú embereket, hisz a belépők 250 és 550 dollár közt kaphatók. (Összehasonlításképp: a New York-i Metropolitan legdrágább jegye kerül annyiba, mint a luxori legolcsóbb, ez pedig még Marton Evának is soknak tűnt, mikor férjét csak ennyiért juttathatta volna be saját premierjére. Akárhogy is vesszük — az összeg nagyjából ötvennel szorozandó, hogy forint értékét kapjunk...) Igaz, a színpadot az ősi főtéplom tövében ácsolják, a háttér a valódi pálmafák szegélyezte még valódiab Nilus — nem ám csak olyan papírmásé, mint egy „mezítlás” szín-

házban. Az esemény rangját emeli, hogy ott lesz a jordán és a spanyol király, valamint a walesi herceg is. S hogy a vendégeket nyolc szuperszonikus Concorde szállítja majd, szállásuk pedig a folyón ringatózó yachtokon leszen, ezek után senkit sem lep meg. Szóval, felhőtlennek ígérkezik a mulatság. Egyedül a régészek aggódnak: becsléseik szerint a tomboló tömeg ritmikus tapsa, a színpadon menetelő több száz egyiptomi katona dübörgése felér egy földrengéssel. Mindegy, a világraszóelő esemény legfontosabb szempontja elsősorban az aggályokat: a turisták bizalmát próbálják helyreállítani, amit az utóbbi évek terrorakciói bizony minden földrengésnél erősebben megint-gattak.

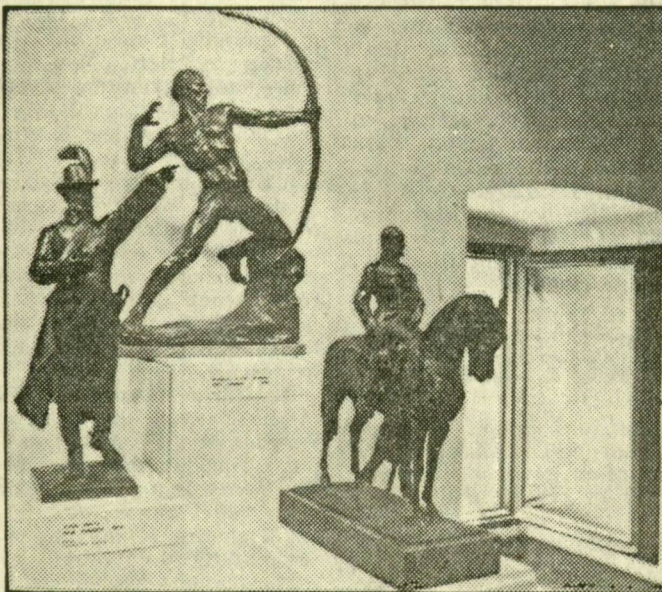
A hét másik témája: Csernobol. Epp esztendeje a szerencsétlenségnek, a hullámok még mindig nem ütkel el körülötte. Mint a híradásokból hallottuk, folyamatosan vizsgálják az élelmiszerek sugárszennyeződésének mértékét ma is, még mindig nem hült ki teljesen a sérült reaktor. Talán az évforduló az oka, hogy különös történetek kaptak lábra az utóbbi időben, mint például a 13 esztendő Szása esete, aki körül, bárhol tartózkodik, tűz gyullad, látszólag minden ok nélkül. Az Izvesztijja írta: „Csak földöntúli magyarázat lehetséges...” Vagy egyszerűen az, hogy az emberekben mély nyomot hagyott a tragédia, s fantáziájuk ilyenképpen dolgozza fel a nyomasztó emlékeket, szorongásait.

Jó eséllyel pályázik a jövő hét témájával a szegedi operafesztivál. Két, külön-külön is órányi adás már bizonyos, hogy foglalkozik a jeles kulturális eseménnyel: szombaton a Színről színre,

vasárnap pedig Varga F. István összeállítása. Az előzetes a múlt vasárnapi Gondolat-jelben hangzott el, Kutas János, az új, szegedi rádióstúdió riportere töprengett a téma helybeli szakértőivel a vidéki operajátszás helyzetéről, a társulatok együttműködésének lehetőségeiről. S arról: a legutóbbi — 13 évvel ezelőtti — szegedi operafesztivál óta úgyszólván semmi sem változott, legálabbis ami a problémákat illeti. Talán idén... (Egy megjegyzés, a Gondolat-jel műsorvezetőjéhez: nem lehetne egy magazint csak egyetlenegyszer másképp befejezni, minthogy „a mai műsorba ennyi fért”...?)

Varju Erika

Szoborsorsok

Szoborsorsok címmel láthat tárlatot a közönség a Budapesti Galéria Lajos utcai kiállítóházában. A bemutatón másolatok, korabeli metszetek, vázlatok és fotók adnak áttekintést a mai főváros területén 1692 és 1945 között a köztéren felállított képzőművészeti alkotásokról. A tárlat május 24-éig látogatható